

بایسته ها و الزامات زندگی طلبگی با تاکید بر سیره معصومین (علیهم السلام)

استاد راهنما

حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای حیدر زاده

مؤلفین

کبری جوست، سهیلا عباسزاده، هاجر سیفی، نصیبه اسماعیلی، آرزو رحیمی

حوزه علمیه فاطمیه (سلام الله علیها) شهرستان نقده

چکیده

قرآن در طریقت معرفت افزایی، افراد و جایگاه هایی را به عنوان اسوه معرفی کرده است و اسوه کسی است که تمام بایسته ها در او نمایان شود و با توجه به این که جامعه روحانیت قدم در مسیری نهاده اند که قبل از آن ها سفیران الهی آن را طی کرده اند، لذا به جهت همین انتساب این سؤال مطرح شده و می شود که طلبه برای انجام مسئولیت های صنفی خود، چه توانائیا و الزاماتی را باید کسب کند؟ و در چه موضوعاتی کار آزموده باشد؟

در حقیقت با طرح این سؤال ها در صدد هستیم برای حوزه و جامعه روحانیت، یک جایگاه والا و ارزشمند تعریف کرده باشیم و یک سری الزامات و بایسته هایی در جهت ارزش گذاری اثبات نمائیم و این که در نهایت با بهره گیری از آموزه های قرآنی-روایی در خصوص پذیرش درونی طلاب این بایسته ها را، راه کارهایی ارائه کرده باشیم.

اما این حقیقت را نباید نادیده گرفت که روحانی نیز همانند اقشار دیگر جامعه گاهی دستخوش تراحم میان عقاید و اعمالش واقع می شود و با توجه به این که امروزه جامعه از لحاظ اجتماعی، فرهنگی دچار یک سری تنش هایی شده، نیاز اساسی به جامعه روحانیت احساس می شود و این ایجاب می کند که اگر می خواهیم جامعه روحانیت در ایفای نقش خود موفق شود بیان یک سری بایسته ها و الزامات اساسی لازم به نظر می آید فی الجمله باید شاخص محوری انطباق قول با عمل در سبک زندگی طلبه نمایان باشد. در واقع این الزامات و بایسته ها، نقش وسیله و ابزار را در جهت عملی ساختن وظیفه طلبگی ایفاء می کند و ارزش نتیجه تابع اسباب است؛ از آن جهت که مسبب حاصل نمی شود مگر به خاطر وجود اسباب.

کلید واژه: طلبه، زندگی طلبگی، بایسته ها، حوزه.

مقدمه

تعریف بایسته ها و الزاماتی برگرفته از سیره معصومین (علیهم السلام) در جهت گام گذاشتن در مسیر انبیاء و معصومین (علیهم السلام) لازم و ضروری است؛ از آن جهت که طلاب ادامه دهنده این مسیر پربرکت و الهی هستند و با بیان و تعریف این بایسته ها درصدد هستیم به صورت کاربردی، آن را سرلوحه امور طلاب قرار دهیم .

با توجه به جایگاه خطیر و ارزشمند حوزه ، این مسئله مورد توجه بزرگان و دانشمندان دینی زیادی بوده است. و این تحقیق براین است با استمداد از آن آثار، بایسته های لازم را به طور کامل بررسی نماید. و این سؤال مطرح شود که آن بایسته ها ناظر به چه امور و ابعادی است؟ و این که آیا فقط به حیطة فردی اوست و یا بی ارتباط با جامعه هم نیست؟

و به این حقیقت می رسیم که طلبه مرتبط به جامعه هم هست، به عبارت صریح تر: جامعه، الگوی اعلاء و اسوه حسنه خود را در رفتار و عمل اجتماعی این قشر جستجو می کند. بنابراین هنجار شناسی رفتار حوزویان به عنوان یک ضرورت اساسی تلقی می شود.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: بایسته های اخلاق زندگی طلبگی	
الف) اخلاص	۸
ب) تقوا	۹
پ) زهد	۱۰
ت) پرهیز از هوای نفسانی	۱۱
ث) شجاعت	۱۲
ج) علم آموزی تا پایان عمر	۱۲
چ) حق گرایی	۱۳
ح) اتقان در عمل	۱۴
خ) تزکیه و خودسازی	۱۴
۱. خدمت به اسلام، نیازمند تهذیب	۱۵
۲. قوت و نفوذ ناپذیری اخلاقی، لازمه تبلیغ ضدفساد زمانه	۱۶
۳. هدایت گری جامعه، نیازمند تهذیب نفس	۱۶
د) داشتن رابطه عاطفی با خداوند و ائمه معصومین (علیهم السلام)	۱۷
فصل دوم: بایسته های علمی-فرهنگی زندگی طلبگی	
الف) بایسته های علمی زندگی طلبگی	۲۰
۱. جدیت در علم	۲۰
۲. استمرار در علم آموزی	۲۱
۳. علم با عمل	۲۲
۴. آمادگی در پاسخ به شبهات	۲۴
۵. مباحثه	۲۴

۲۴	۶. آشنایی با علوم روز
۲۵	۷. مطالعه پیش از درس
۲۵	۸. فراگیری زبان خارجی
۲۶	۹. مطالعه آثار شهید مرتضی مطهری
۲۶	ب) بایسته های فرهنگی زندگی طلبگی
۲۶	۱. تبلیغ
۲۸	۲. امر به معروف و نهی از منکر
۲۹	۳. آگاهی دهی طلبه در حوزه اعتیاد
۳۱	یک) هلاکت به دست خود
۳۲	دو) تحریم اسراف و تبذیر
۳۲	۴. مدیریت پیشگیرانه جنگ نرم
۳۳	یک) بالا بردن توان پاسخ گویی
۳۴	دو) ظرفیت سازی
۳۴	سه) تواناسازی مبانی مشروعیت
۳۵	چهار) واکسینه کردن
۳۵	پنج) مدیریت آفندی
۳۵	اول) مدیریت آفندی ادراک اجتماعی
۳۶	دوم) بی اعتبار سازی توانمندی های مجریان جنگ نرم
۳۶	۵. احیای فرهنگ عاشورا
۳۸	۶. برخورد با انحرافات
۳۸	یک) برخورد مستقیم
۳۸	اول) برخورد با غلات
۳۸	دوم) برخورد با صوفیه
۳۹	سوم) برخورد با ثنویه
۳۹	دو) برخورد غیر مستقیم

صحیح نیست و نزد خداوند مسئولیت دارد و اگر گروه یا اشخاص، صلاحیت فرد یا افرادی را تشخیص دادند و از این تأیید برای رای دهنده اطمینان حاصل شد، می توان به آن ها رای دهد.^۱

آیا به جز این راه می توان انتخاباتی سالم و مردمی داشت؟ اگر تمام جناح ها و همفکران شما بر یک نفر اتفاق کنند ولی تشخیص شما در مورد او بر خلاف آن ها باشد، حق تغییر رای خود را ندارید، مگر این که از گفته آنان اطمینان بر اصلح بودن آن فرد برای شما حاصل شود، البته باید مراقب بود تا گرفتار هوس های نفسانی نشویم. رهبر معظم انقلاب نیز رای و انتخاب به همراه شناخت را لازم و ضروری می دانند. صداقت و دلسوزی نماینده ای که می خواهید انتخاب کنید را تشخیص بدهید و او را انتخاب کنید.

"در نظام جمهوری اسلامی که مجلس، هم تعیین کننده آینده کشور و هم قانون گذار و تعیین کننده دولت است، تقنین مستقیماً و اجرا غیر مستقیم به مجلس بر می گردد و لذا برای چنین کار مهمی، طبیعی است خیلی باید سرمایه گذاری شود."^۲

روحانیت باید در مورد کاندیدا تحقیق و تفحص کنند و با عقاید، افکار و میزان اطلاعات آن ها از برنامه های اقتصادی سیاسی و فرهنگی کشور، آشنا شوند همچنین این مطلب از کلام امام راحل (قدس سره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی) به دست می آوریم که مردم باید برای انتخاب اشخاص و رای دادن به آن ها از معتمدین و متعهدین داشته اند، روحانیون و طلاب حوزه ها می باشند. طبیعی است که در مقابل سفارش حضرت امام (قدس سره) مبنی بر انتخاب اصلح، روحانیت نیز موظف است در راستای رشد و هدایت صحیح و مصلحت عامه، کاندیدای اصلح از هر قشر و گروهی را به مردم معرفی کند، چرا که در غیر این صورت، براساس سخن رسول گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) به مردم خیانت کرده است. "مَنْ اِشَارَ عَلٰی اُخِيْهِ بِاَمْرِ يَعْلَمُ اَنَّ الرَّشْرَ فِيْ غَيْرِهِ، فَقَدْ خَانَهُ؛ هر کس برادر دینی خود را به امری هدایت نماید که می داند راه تصحیح آن، نسبت یقیناً به برادرش خیانت کرده است."

۱. همان، ص ۲۳۲

۲. در مصاحبه با مجله سروش، ۱۵ بهمن ۱۳۶۲

به طور کلی، دین اسلام بر این اصل بنیان گرفته که انسان ها در تمام مراحل زندگی در برابر اعمال خود مسئولند. آدمی اگر برای امری که توانایی انجام آن را دارد، پیشقدم نشود، در پیشگاه خدا مسئول است، همچنین اگر توانایی انجام آن را نداشت، ولی با تشویق هوای نفس خویش پیشقدم شد و میدان را از افراد توانا ربود، نزد خداوند مسئول است. البته این اصل مهم در تمام مراحل زندگی انسان جاریست و اختصاص به امر مشارکت در انتخابات یا روحانی بودن فرد آن ندارد.

رسول اکرم (صلی الله علیه و اله وسلم) می فرماید: "هرکس خود را بر جمعی از مسلمین مقدم کند، در حالی که ببیند، فردی شایسته تر از او در میان آنان است، یقیناً به خدا و پیامبرش و مسلمین خیانت کرده است."^۱

براساس این اصل، وظیفه هر فرد مسلمان متعهد است که در صورت داشتن توانایی حضور در سنگر مجلس، خود را به مردم معرفی کند، به خصوص روحانیون متعهد، چرا که اسلام و مردم، از عدم حضور این قشر متعهد آگاه، ضربه های بسیاری خورده و هنوز داغ عدم حضورشان بر پیکره نظام اجتماعی ما نمایان است و حضرت امام (قدس سره) کناره گیری روحانیت را علت بسیاری از مشکلات برشمرده اند: "اگر در صدر مشروطه، علما آمده بودند در میان، مومنین آمده بودند، روشنفکرهای متعهد آمده بودند و قبضه کرده بودند مجلس را وانگذاشته بودند که دیگران بیایند مجلس را بگیرند، ما به این روزگار نمی رسیدیم، ما مملکتمان خراب نمی شد، ما عزت‌مان از بین نمی رفت"^۲

بنابراین این خواست اسلام از طلاب است که نسبت به مسائل گوناگون جامعه حساس بوده و در هر صحنه ای که مسئولان نظام اسلامی لازم بدانند حضور یابند و نسبت به رهبری و قوانین حیاتبخش اسلام وفادار باشند و از بی اعتنائی، انزوای و منفی بافی بپرهیزند. چنان که قرآن مجید می فرماید: "یا ایها الذین آمنوا کونوا قوامین بالقسط شهداء؛^۳ ای مومنان به عدالت قیام کنید و برای خدا شهادت دهید."

۱. صحیفه نور، ج ۱۳، ۱۲، ص ۶

۲. نساء (۴)، آیه ۱۳۵

حوزه هم چون اصناف اجتماعی دیگر از جایگاه معنوی خاص و بیشتری برخوردار است و جامعه آن را به صورت متمایزی قابل تکریم می داند. و در واقع وجود جنبه های خاص انسانی در خدمات و عملکرد آن، باعث ارزش گذاری آن شده است. حوزه اگر می خواهد آرمان های معصومین (علیهم السلام) را پیاده کند بایستس جنبه های انسانی و فرامادی را هم سرلوحه امور قرار دهد و از ابتدا در راستای تقویت قوای انسانی بکوشد؛ از آن جهت که جامعه نجات و سعادت خود را در گرو پیروی از دین می داند و روحانیت تنها نهادی است که رسماً متکمل تبیین نحوه صحیح دین ورزی، نظارت بر شیوه دین داری، و به دست دادن الگوی عملی ترین است. پس بنابراین آرمان روحانیت و والاترین آرمان حیات بشری است که همه ارزش ها و آرمان های حرفه های دیگر در طول آن و مقدمه ای برای حصول آن به شمار می آید. و این آرمان قرآنی روحانیت حاصل نمی شود مگر در سایه عمل به تمامی بایسته های زندگی طلبگی که برگرفته از عملکرد معصومین (علیهم السلام) می باشد و خاطر نشان می سازیم که تمامی بایسته ها ریشه در اخلاق دارد، چون این اخلاق است که به سایر بایسته ها، سمت و سو می دهد و دامنه و محدوده آن را محدود می کند.

منابع و مآخذ

۱. قرآن کریم
۲. نهج البلاغه
۳. اسماعیلی یزدی، عباس (۱۳۸۵)، فرهنگ اخلاق (چاپ دوم)، قم: انتشارات مسجد جمکران.
۴. آقانوری، حمید (۱۳۹۱)، اخلاق حرفه ای و وظایف صنفی روحانیت از دیدگاه امام (رحمه الله) (چاپ اول)، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
۵. جواد خالقی، محمد (۱۳۸۴)، اخلاق مدیران (چاپ دوم)، قم: نشر ندای دوست،
۶. خمینی، روح الله، صحیفه امام خمینی (رحمه الله) ۱۳۷۸، تهران: موسسه نشر و تنظیم آثار.
۷. -، - (۱۳۸۰)، چهل حدیث امام، تهران: موسسه نشر و تنظیم آثار امام
- ۸- شهامتی فرد، معصومه ۱۳۸۶، چکیده مقالات، کنگانه مدرسه علمیه فاطمه الزهرا (س)
- ۹- طیب، عبدالحسین (۱۳۷۴)، تفسیر اطیب البیان (چاپ دوم)، تهران: انتشارات اسلام
- ۱۰- عالم زاده نوری، محمد (۱۳۹۱)، سیمای آرمانی طلبه در نگاه مقام معظم رهبری (چاپ ششم)، قم انتشارات بوستان کتاب
- ۱۱- عالم، عبدالرحمن (۱۳۷۷)، بنیادهای علم سیاست (چاپ چهارم)، تهران: نشر نی
- ۱۲- فتحعلی خان، محمد ۱۳۸۹، آموزه های بنیادین علم اخلاق (چاپ دوم)، قم: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی،
- ۱۳- کاشمی، نرجس ۱۳۸۹، چکیده مقالات بررسی اتحاد ملی و انسجام اسلامی در قرآن کریم
- ۱۴- کلینی، محمد بن یعقوب ۱۴۰۱، اصول من الکافی چاپ چهارم، بیروت: دارالمتعارف
۱۵. مظاهر، حسین (۱۳۸۲)، اخلاق در خانه ۲ (چاپ نهم)، قم
۱۶. مصباح یزدی، محمد تقی (۱۳۷۶)، مباحثی درباره حوزه (چاپ اول)، قم: انتشارات موسسه آموزش و پرورش امام (رحمه الله)

۱۷. مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۳ق)، بحارالانوار، بیروت: دار احیا التراث العربی

۱۸. جریان شناسی سیاسی ایران معاصر، ۵۸، ونک: قرآن کریم، یوسف، آیه ۱۰۸، فاطر، آیه ۱۹، انعام، آیه ۵، رعد، آیه ۱۶)

۱۹. فصلنامه سیاسی-علمی بسیج مستضعفین میثاق ۱۳۸۹ تهران: ش ۱۱

۲۰. فصل نامه تخصصی در حوزه مطالعات اسلامی ۱۳۷۹، قم: موسسه آموزه عالی باقرالعلوم

۲۱. گروه نویسندگان (۱۳۸۹) حوزه و روشن فکری، ، قم: تهیه و نشر دانشگاه باقرالعلوم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

۲۲. معاونت تبلیغ و آموزش های کاربردی حوزه ۱۴۲۴، ماهنامه مبلغان، شماره ۴۳، جمادی الاول، قم، صص ۵۷-۵۲-
علمیه قم)

۲۳. ماهنامه اطلاع رسانی، پژوهشی، آموزشی، مبلغان ۱۳۹۲، قم، ش ۱۶۸

۲۴. دفتر مقام معظم رهبری (۱۳۷۵)، حوزه و روحانیت، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی